

SUN'IY INTELEKTNING INSON HAYOTIDA TUTGAN O'RNI

Xurramova Dilnavo O'lmasjon qizi

Qarshi davlat texnika universiteti talabasi

xurramovadilnavo1@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy texnologiyalarning eng muhim yutuqlaridan biri bo'lgan sun'iy intellektning inson hayotining turli sohalaridagi o'rni o'rganiladi. Tadqiqotda sun'iy intellektning sog'liqni saqlash, ta'lim, moliya, sanoat, qishloq xo'jaligi va kundalik hayotdagi qo'llanilishi tahlil qilinadi. Maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining joriy etilishining ijobiy va salbiy tomonlari, shuningdek, kelajakdagi istiqbollari haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, sun'iy intellektning qo'llanilishi, ma'lumotlarni qayta ishlash, avtomatlashtirish, texnologik innovatsiyalar, sun'iy intellektning ta'siri.

Abstract. This article studies the role of artificial intelligence, one of the most significant achievements of modern technologies, in various areas of human life. The research analyzes the use of artificial intelligence in healthcare, education, finance, industry, agriculture, and daily life. The article provides information on the positive and negative aspects of implementing artificial intelligence technologies, as well as their future prospects.

Keywords: artificial intelligence, application of artificial intelligence, data processing, automation, technological innovations, impact of artificial intelligence.

Аннотация. В данной статье рассматривается роль искусственного интеллекта, одного из важнейших достижений современных технологий, в различных сферах жизни человека. В исследовании анализируется применение искусственного интеллекта в здравоохранении, образовании, финансах, промышленности, сельском хозяйстве и повседневной жизни. В статье представлены сведения о положительных и отрицательных сторонах внедрения технологий искусственного интеллекта, а также о перспективах их развития в будущем.

Ключевые слова: искусственный интеллект, применение искусственного интеллекта, обработка данных, автоматизация, технологические инновации, влияние искусственного интеллекта.

Kirish

Sun'iy intellekt (SI) - bu inson miyasining faoliyatini taqlid qilishga qodir bo'lgan aqli tizimlarni yaratishga qaratilgan texnologiyalar majmuasidir. So'nggi o'n yilliklarda sun'iy intellekt texnologiyalari jadal rivojlanib, inson hayotining deyarli barcha sohalariga kirib

bordi. Ushbu texnologiya nafaqat ilmiy tadqiqotlar va yuqori texnologiyali sanoatda, balki oddiy odamlarning kundalik hayotida ham muhim o'rin egallamoqda. Zamonaviy dunyoda sun'iy intellekt tushunchasi atrof-muhitni anglash, mulohaza yuritish, muammolarni hal qilish va hatto ijodiy jarayonlarni amalga oshirish qobiliyatiga ega bo'lgan tizimlarni o'z ichiga oladi. Mashina o'rganishi, chuqur o'rganish, tabiiy tilni qayta ishlash kabi texnologiyalar sun'iy intellektning asosiy tarkibiy qismlaridir. O'zbekiston Respublikasida ham sun'iy intellekt sohasiga alohida e'tibor qaratilmqoda. Prezident Sh.M.Mirziyoyevning 2020-yil 7-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston-2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risidagi PQ-4857-son qarori sun'iy intellekt texnologiyalarini rivojlantirishni muhim yo'nalish sifatida belgilab berdi. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi - sun'iy intellektning turli sohalaridagi ahamiyatini o'rganish, uning inson hayotidagi o'rnini aniqlash va kelajakdagi rivojlanish istiqbollarini tahlil qilishdir. Tadqiqotning dolzarbligi sun'iy intellektning jamiyat hayotidagi ahamiyati tobora ortib borayotganligi va uning ta'sirini chuqurroq tushunish zarurligi bilan bog'liq.

Maqolada quyidagi masalalar yoritiladi:

- Sun'iy intellektning nazariy asoslari va tarixiy rivojlanishi
- Turli iqtisodiy sohalarida sun'iy intellektning qo'llanilishi
- O'zbekistonda sun'iy intellekt sohasidagi holat va yutuqlar
- Sun'iy intellektning ijobiy va salbiy tomonlari
- Kelajakdagi rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari

Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundan iboratki, unda keltirilgan ma'lumotlar va xulosalar sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish bo'yicha qaror qabul qiluvchilar, tadbirkorlar va tadqiqotchilar uchun foydali manba bo'lishi mumkin. Shuningdek, maqola sun'iy intellekt sohasidagi jahon tajribasini O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlarini ochib beradi. Sun'iy intellektning jadal rivojlanishi bilan bog'liq holda, uning jamiyatga ta'sirini har tomonlama o'rganish, yangi imkoniyatlar va xavflarni aniqlash zamon talabi hisoblanadi. Ushbu tadqiqot ushbu yo'nalishda qilinayotgan ilmiy izlanishlarning bir qismi sifatida muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar tahlili

O'zbekiston va xorijiy olimlarning sun'iy intellekt sohasidagi ishlarini o'rganish shuni ko'rsatadiki, ushbu soha tez sur'atlar bilan rivojlanmoqda. O'zbekiston olimlaridan T. A. Qodirovning "Sun'iy intellekt asoslari" (2020) asarida sun'iy intellektning nazariy asoslari va amaliy qo'llanilishi yoritilgan. Muallif sun'iy intellekt tizimlarining ishlash tamoyillarini tushuntiradi va ularning turli sohalarida qanday qo'llanishini misollar bilan izohlaydi. Shuningdek, M. R. Yo'ldoshevning "Sun'iy intellekt va uning iqtisodiyotdagi o'рни" (2021) maqolasida sun'iy intellekt texnologiyalarining O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri o'rganilgan. Muallif sun'iy intellekt tizimlarini joriy etish natijasida ishlab chiqarish

samaradorligi oshishi, xarajatlar kamayishi va yangi ish o'rinlari yaratilishini ta'kidlaydi. Xalqaro adabiyotlardan Kai-Fu Lining "AI Superpowers: China, Silicon Valley, and the New World Order" asari sun'iy intellektning global miqyosdagi ahamiyatini ochib beradi. Muallif sun'iy intellektning kelajakda davlatlararo raqobatga qanday ta'sir qilishini tahlil qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqotda tizimli yondashuv asosida sifat va miqdoriy tahlil usullari qo'llanildi. Ma'lumotlar to'plashda ilmiy maqolalar, statistik hisobotlar, konferensiya materiallari va ishlab chiquvchi kompaniyalarning hisobotlaridan foydalanildi. Tahlil qilishda qiyosiy tahlil, mantiqiy tahlil va statistik tahlil usullari qo'llanildi. Sun'iy intellektning turli sohalaridagi ta'sirini baholash uchun ekspert baholash usuli qo'llanilib, soha mutaxassislarining fikrlari o'rganildi.

Tahlil va natijalar

- Sog'liqni saqlash sohasida

Sun'iy intellekt tizimlari kasalliklarni tashxislash, davolash rejalarini ishlab chiqish va bemorlarni monitoring qilishda keng qo'llanilmoqda. O'zbekistonda ham sun'iy intellekt asosida ishlovchi tizimlar joriy etilmoqda. Masalan, O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi tomonidan tasdiqlangan ma'lumotlarga ko'ra, sun'iy intellekt yordamida rentgen va KT skanerlash natijalarini tahlil qilish tashxis aniqligini 30% ga oshirgan.

- Ta'lim sohasida

Sun'iy intellekt moslashtirilgan o'qitish tizimlarini yaratish, talabalarning bilim darajasini baholash va individual o'quv rejalarini ishlab chiqish imkoniyatlarini beradi. O'zbekiston ta'lim tizimida sun'iy intellekt asosida ishlovchi "Onlayn maktab" va "Virtual laboratoriya" kabi loyihalar joriy etilgan.

- Iqtisodiyot va sanoatda

Sun'iy intellekt ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, resurslarni samarali boshqarish va mijozlar xizmati sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston sanoat korxonalarida sun'iy intellekt tizimlarini joriy etish natijasida ishlab chiqarish samaradorligi o'rtacha 25% ga oshgan.

- Qishloq xo'jaligida

Sun'iy intellekt ekish va o'rim-yig'im vaqtlarini aniglash, hasharotlar va kasalliklarni nazorat qilish, sug'orish tizimlarini boshqarishda qo'llanilmoqda. O'zbekiston qishloq xo'jaligida sun'iy intellekt tizimlaridan foydalanish hosildorlikni 15-20% ga oshirishga yordam bergan.

Xulosa va takliflar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt inson hayotining barcha sohalariga kirib borgan va uning ahamiyati kelajakda yanada oshadi. O'zbekistonda

sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish bo'yicha sezilarli yutuqlarga erishilgan bo'lsa-da, hali ham rivojlanish salohiyati yuqori darajada saqlanmoqda.

- Ish o'rinlarining o'zgarishi - ba'zi kasblar avtomatlashtirilishi natijasida yo'qolishi mumkin
- Maxfiylik muammolari - ma'lumotlarning to'planishi va saqlanishi bilan bog'liq xavflar
- Qarorlar qabul qilishning shaffofligi - murakkab SI tizimlarining qarorlarini tushunish qiyin

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt nafaqat texnologik yutuq, balki insoniyat taraqqiyotining yangi bosqichini ifodalovchi kuchli instrument hisoblanadi. Ushbu texnologiyadan samarali foydalanish va uning salbiy ta'sirini minimallashtirish davlat, jamiyat va ilmiy hamjamiyatning birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab etadi. Sun'iy intellekt insoniyat taraqqiyotini shakllantiruvchi kuchli qurolga aylangan bo'lib, uning salohiyatidan to'g'ri foydalanish kelajak avlodlar farovonligini ta'minlashning kaliti hisoblanadi.

Takliflar:

1. Sun'iy intellekt sohasida mutaxassislar tayyorlashni kuchaytirish
2. Sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishda etik normalarni ishlab chiqish
3. Sun'iy intellektning salbiy ta'sirini kamaytirish uchun qonuniy bazani takomillashtirish
4. Kichik va o'rta biznesda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishni rag'batlantirish

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qodirov T. A. "Sun'iy intellekt asoslari" - Toshkent: "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2020. - 256 b.
2. Yo'ldoshev M. R. "Sun'iy intellekt va uning iqtisodiyotdagi o'rni" // "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy jurnali, 2021, №3, 45-52 b.
3. Abdurahmonova S. K. "Sun'iy intellektning ta'lim sohasidagi ahamiyati" // "Zamonaviy ta'lim" jurnali, 2022, №2, 23-29 b.
4. Li K. F. "AI Superpowers: China, Silicon Valley, and the New World Order" - Houghton Mifflin Harcourt, 2018.
5. O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi. "2021-2023-yillarda sun'iy intellekt sohasini rivojlantirish dasturi" - Toshkent, 2021.
6. Hasanov A. R. "Sun'iy intellekt va uning ijtimoiy ta'siri" // "Ijtimoiy fanlar" jurnali, 2020, №4, 67-74 b.

7. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. "Sun'iy intellekt tibbiyotda" hisobot, 2022.

8. Yusupov M. M. "Sun'iy intellekt texnologiyalarining qishloq xo'jaligida qo'llanilishi" // "Agrar fan" jurnali, 2021, №1, 34-40 b.

